

УДК 378.091.3-057.21-051:070]:005.336.4
DOI 10.31494/2412-9208-2022-1-2-365-374

DEVELOPMENT OF MEDIA LITERACY OF THE FUTURE
JOURNALISTS IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

РОЗВИТОК МЕДІАГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ЖУРНАЛІСТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Nataliya RULA,

Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer

nataliya.rula@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1004-5603>

Наталія РУЛА,

кандидатка філологічних наук,
старша викладачка

Anzhelika SHULZHENKO,
Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer

shulzhenko1108@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4767-8049>

Анжеліка ШУЛЬЖЕНКО,

кандидатка філологічних наук,
старша викладачка

*Berdiansk State Pedagogical
University,*

✉ 4, Schmidta street, Berdiansk,
Zaporizhzhia region, 71100

*Бердянський державний
педагогічний університет*

✉ вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ,
Запорізька обл., 71100

Original manuscript received: September 07, 2022

Revised manuscript accepted: September 16, 2022

ABSTRACT

The article emphasizes the need for media education as an integral component of the educational process, the expansion of its theoretical and practical potential, demand in modern society, taking into account the specifics of the information space of Ukraine, especially in times of a full-scale Russian-Ukrainian war. The level of media education research in the West and in Ukraine is described, various definitions of this concept in modern Ukrainian scientific researches are analyzed. The narrow and broad meaning of the term is considered: the component of training of secondary and higher education students in the first case and long-term social and educational activities without age restrictions. Attention is paid to the Concept of the introduction of media education in Ukraine and its implementation in the state in general and in institutions of higher education in particular. Critical thinking is characterized, the development of which is one of the main goals of media education.

The statement that representatives of professions directly related to the media, as well as students of higher education majoring in Journalism should be engaged in media education at a professional level, has been presented and substantiated. The latter should develop media competence in a formal educational environment. Additionally, they can deepen existing media skills in the form of informal and informal education. The same applies to representatives of pedagogical professions, i.e., those through whom media education activities are carried out. Successful work in the field of most modern professions is practically unthinkable without developed abilities of continuous self-education throughout life, including media education.

The place of the media education component in the process of obtaining professional higher education is determined. It can be integrated with traditional

disciplines of the educational and professional program or introduced autonomously (disciplines chosen by students, optional courses, etc.). The stages of media education are characterized, as well as the criteria for the development of media competence of young people: conceptual, sensory, motivational, evaluative, creative.

Key words: *media education, media competence, critical thinking, higher education, journalism*

Вступ. Сьогодні поняттям «медіаосвіта», «медіапедагогіка» «медіакомпетентність» надають усе більшої уваги в українських педагогічних дослідженнях, а розвиток медіаграмотності здобувачів загальної середньої і вищої освіти стає невід'ємним складником освітнього процесу. Це засвідчує розширення теоретичного та практичного потенціалу медіаосвіти, її зростання затребуваності в сучасному суспільстві, особливо під час російсько-української війни, коли ворог використовує всі можливі технології інформаційно-психологічних операцій і роль інформаційної безпеки держави досягає апогею.

Медіаграмотна особа має здатність до сприйняття, аналізу, оцінки медіатекстів, розуміння соціокультурного та політичного контексту функціонування медіа в сучасному світі, кодових та репрезентативних систем, використовуваних різноманітними каналами медіа. Розвиток таких здібностей пов'язаний із громадянською відповідальністю: «...формування в населення культури спілкування з медіа, їхніх творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, інтерпретації, оцінювання та аналізу медіаінформації перетворюється на основне завдання теоретиків і практиків освіти. Виховання медіаграмотної особистості необхідне для активного та водночас критичного використання інформаційного контенту телебачення, радіо, преси, Інтернету в сучасному суспільстві» [2 : 39–40].

У країнах Заходу медіаосвіта вже давно досягла високого рівня та набула статусу обов'язкового компонента навчання. У нашій державі, незважаючи на специфіку інформаційного простору, у якому перебуває Україна, та постійні інформаційно-психологічні операції з боку російської федерації, процес засвоєння базових знань і вироблення навичок медіаграмотності через введення відповідних дисциплін в освітній процес та проведення різноманітних заходів значно затримався.

В Україні медіаосвіті, медіаграмотності та критичному мисленню присвятили свої дослідження Т. Бакка [6], Н. Бобаль [1], О. Бурім [6], О. Волошенко [6], Г. Головченко [2], В. Дубровський [7], Р. Євтушенко [6], В. Іванов [7], Т. Іванова [7], Л. Кульчинська [7], А. Литвин [5], Т. Мелешенко [6], Ю. Мірошниченко, О. Мокрогуз [6], О. Нікітченко [8], Г. Онкович [9], Б. Потятиник [11], В. Робак [5], О. Тарасова [8], О. Тягло [12] та ін. Їх наукові розвідки та навчально-методичні посібники засвідчують ефективність застосування медіаосвітніх технологій в освітньому процесі фахівців різних галузей знань і рівнів здобуття освіти.

У сучасних українських працях, услід за зарубіжними, медіаосвіту розглядають здебільшого в широкому розумінні, тобто не лише як компонент навчання здобувачів середньої та вищої освіти, але й як довгострокову суспільно-просвітницьку діяльність без вікових обмежень. Відповідно до

такого потрактування медіаосвіта є постійним, безперервним розвитком та самовдосконаленням особистості як члена суспільства.

Проте погоджуємося з думкою авторів наукової розвідки «Завдання медіаосвіти в підготовці фахівців», що і в загальній і професійній освіті більшості спеціальностей в Україні досі не проводилася цілеспрямована навчальна діяльність щодо опанування правил роботи із засобами масової комунікації, законів творення масової інформації, способів її доведення до широких верств населення і розуміння діяльності ЗМІ як інституції загалом: «Молоді люди не вчилися бути активними, медіаграмотними споживачами інформації, в них не формувалися вміння критично мислити, читати й розпізнавати прихований зміст медіаповідомлень, виокремлювати гендерні, етнічні, національні стереотипи, вирізати соціальні кліше, поняття факту і судження, ставлення, пропаганди, реклами, усвідомлювати наслідки впливу мас-медіа на людину» [5 : 32].

Важливим складником модернізації освіти є Концепція впровадження медіаосвіти в Україні, нова редакція якої схвалена Президією Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року [4]. Цей документ базований на дослідженні стану медіакультури українців і міжнародному досвіді організації медіаосвіти. Основні положення Концепції прописані відповідно до завдань, сформульованих у Паризькій програмі-рекомендаціях з медіаосвіти ЮНЕСКО (2007), резолюції Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрової інформації (2008), Феської декларації ЮНЕСКО з медіаінформаційної грамотності (2011) та Паризької декларації ЮНЕСКО з медіаінформаційної грамотності в цифрову епоху (2014).

Є декілька визначень медіаосвіти. Так, Н. Задорожна та Т. Кузнєцова звужують дефініцію медіаосвіти, трактуючи її як «технічні засоби створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, розповсюдження, сприйняття інформації та обмін її між суб'єктом (автором медіатексту) і об'єктом (масовою аудиторією), а саме: друк, фотографія, радіо, кінематограф, телебачення, відео, мультимедійні комп'ютерні системи, включаючи Інтернет» [3 : 481]. Таке визначення терміна, на нашу думку, є досить поверховим, оскільки зводиться до технічного аспекту засобів масової інформації. Поза увагою залишається процес формування особистості, яка вільно й осмислено сприймає медіаінформацію, критично мислить та має соціально активну позицію.

У своєму дослідженні ми керуємося двома визначеннями медіаосвіти. Одне з них, безперечно, взяте з Концепції впровадження медіаосвіти в Україні: «Медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій» [4 : 7]. Ця дефініція засвідчує необхідність медіаосвіти в освітньому процесі різних рівнів здобуття освіти.

Нам також імпонує визначення Б. Потятинника, який вкладає в медіаосвіту цілісний комплекс знань, навичок для правильного сприймання інформації як продукту засобів масової комунікації: «Медійна освіта – це науково-освітня сфера діяльності, яка ставить собі за мету сприяти індивіду сформувати сталій психологічний захист від маніпуляцій чи експлуатацій з боку медіа і розвинути інформаційну культуру. У свою чергу, медійна освіта спрямована на масове оволодіння необхідними журналістськими навичками та новітніми технологіями, і на захист індивідів від надміру агресивного інформаційного довкілля [11 : 8].

Із медіаосвітою пов'язані ще декілька понять, зазначених у Концепції впровадження медіаосвіти в Україні: медіапедагогіка / медіапедагог, медіакультура, медіаобізнаність, медіаграмотність, медіакомпетентність, медіаінформаційна грамотність, медіаосвітній рух, медіаінформаційна безпека особистості, деструктивний медіаінформаційний вплив [4 : 7–9]. Усі ці терміни становлять семантичне поле медіаосвіти.

Методи та методика дослідження. У процесі дослідження були використані загальнонаукові методи (аналіз розгляданої проблеми в педагогіці, порівняння, систематизація й узагальнення теоретичних та методичних підходів до розвитку медіакомпетентності в українських і зарубіжних джерелах), а також конкретно наукові, зокрема структурно-функціональний метод.

Результати та дискусії. Г. Головченко, досліджуючи розвиток медіакомпетентності на робочому місці, умовно поділяє всі професії на три категорії. До першої категорії, на думку вченого, належать ті, які безпосередньо пов'язані з медіа, тобто працівники в галузі журналістики та дотичних до неї. Здобуття медіаосвіти представниками цієї групи повинно відбуватися на професійному рівні, у формальному освітньому середовищі. До того ж вони, як і будь-який представник суспільства, можуть додатково розширювати свої медіазнання, поглиблювати наявні медіанавички у формі неформальної та інформальної освіти. Другу категорію репрезентують представники педагогічних професій, тобто ті, завдяки яким провадиться медіаосвітня діяльність: вихователі, учителі початкової, середньої, старшої школи, тренери, фасилітатори, модератори, викладачі, а також бібліотекарі, працівники музеїв тощо. Професіонали цієї групи можуть набувати необхідні цифрові й медіанавички як у формальній, так і в неформальній чи інформальній освіті. До третьої категорії зараховані ті професії, які не мають ніякого стосунку до медіа [2 : 43]. Зауважимо щодо останньої, третьої, категорії, що її представники так чи інакше є безпосередніми учасниками процесу глобалізації як закономірного та неминучого компоненту політичного, економічного, культурного розвитку світової спільноти. Тому успішна робота у сфері більшості сучасних професій практично немислима без розвинених здібностей постійної самоосвіти протягом усього життя, зокрема й медіаосвіти.

Слушною є думка Г. Головченка про те, що працівники в галузі журналістики та дотичних до неї повинні займатися медіаосвітою на

професійному рівні. Розвиток медіаграмотності під час навчання в закладах вищої освіти відіграє особливо важливу роль, оскільки саме в цей час відбувається становлення здобувача освіти як майбутнього професіонала у своїй справі. Звичайно, проведення різноманітних медіаосвітніх заходів, майстер-класів, факультативів повинно бути невід'ємною частиною навчання в закладах загальної середньої освіти, проте зараз ці проблемні аспекти лише починають порушуватися та впроваджуватися в школах, а тому вся відповідальність за формування й розвиток медіаграмотності лежить саме на закладах вищої освіти, зокрема на тих, які готують майбутніх фахівців спеціальності 061 Журналістика.

Медіаосвіту в закладах четвертого рівня акредитації можна умовно розділити на такі основні напрями: 1) медіаосвіта майбутніх професіоналів у галузі преси, радіо, телебачення, кіно, інтернету – журналістів, редакторів, режисерів, продюсерів, акторів, операторів тощо; 2) медіаосвіта як частина загальної освіти здобувачів, які навчаються на інших спеціальностях.

Узагальнивши думки експертів цієї галузі, можемо виділити як основні такі цілі медіаосвіти: розвиток здібностей аудиторії до критичного мислення / критичної автономії особистості, сприйняття, оцінювання, розуміння, аналізу медіатекстів; підготовка здобувачів освіти до життя в демократичному суспільстві; розвиток навичок щодо розуміння соціальних, культурних, політичних, підтекстів медіатекстів; навчання аудиторії декодувати медіаповідомлення; удосконалення комунікативних здібностей особистості; навчання здобувачів освіти творчо самовиражатися за допомогою медіа, створювати медіапродукти, експериментувати з різними способами технічного використання медіа; поглиблення знань із історії й теорії медіа та медіакультури.

Провідною метою медіаосвіти в закладах різних рівнів акредитації є навчити аудиторію аналізувати та виявляти маніпулятивні впливи медіа, орієнтуватися в інформаційному потоці сучасного демократичного суспільства. Зокрема, у процесі лекційних та практичних / лабораторних занять варто приділяти увагу дослідженню впливу медіа на індивідів і соціум загалом за допомогою так званих «кодів», технологій, розвивати критичне мислення здобувачів щодо медіатексту, а також наголошувати на створенні власних медіатекстів із дотриманням принципів та журналістських стандартів.

В умовах інформаційного потоку аудиторії потрібно дати орієнтир, навчити грамотно сприймати інформацію з різноманітних джерел, розуміти, аналізувати, мати уявлення про механізми та наслідки її впливу на глядачів / читачів / слухачів. Однобока або спотворена інформація, якій властиве пропагандистське навіювання, безсумнівно, потребує осмислення. Тому корисним буде, щоб здобувачі освіти могли визначати такі аспекти: відмінності між правдивими, загальновідомими фактами й заданими, які вимагають перевірки; надійність джерела інформації; упередженість судження; сумнівні та двозначні аргументи; логічну несумісність у ланцюзі міркування тощо.

Із подіями сьогодення зміст і мета медіаосвіти трансформуються. Медіатехнології в освітньому процесі повинні ефективно інтегруватися практично в усі навчальні дисципліни та сприяти створенню сучасних бібліотек, баз даних, модифікації форм навчання і способів комунікації, упровадженню інноваційних технологій професійної підготовки тощо. А. Литвин і В. Робак пропонують таку послідовність етапів медіаосвіти:

- опанування нових технічних засобів;
- навчання сприймати інформацію з різноманітних джерел;
- навчання оцінювати якість інформації;
- формування критичного мислення;
- навчання емоційного сприйняття творів сучасної медіакультури;
- розкриття технології створення та інтерпретації інформації;
- творчість за допомогою засобів нових медіа [5 : 35].

Розвиток медіакультури молодіжної аудиторії, зокрема майбутніх фахівців у галузі медіа, варто визначати за допомогою таких критеріїв:

-понятійний: знання історії та теорії медіакультури, конкретних медіатекстів;

-сенсорний: частота ознайомлення, роботи з медіаінформацією, вміння орієнтуватися в її потоці, тобто обирати улюблені жанри, теми тощо;

-мотиваційний: емоційні, гносеологічні, гедоністичні, моральні, естетичні мотиви контакту з медіакультурою;

-оцінюючий: рівень сприйняття, здатність до аудіовізуального мислення, аналізу та синтезу просторово-тимчасової форми розповіді медіатекстів, розуміння та оцінки авторської концепції в контексті структури твору;

-креативний: рівень творчого начала в різних аспектах діяльності на медіаматеріалі, насамперед у перцептивній, художній, дослідницькій, практичній тощо.

Відповідно до Концепції впровадження медіаосвіти в Україні ми зараз перебуваємо на етапі розвитку медіаосвіти та забезпечення її масового впровадження (2021–2025 роки). Цілями цього етапу виділено такі: 1) науково-методичне та організаційне забезпечення процесу масового впровадження медіаосвіти в дошкільних закладах, ЗНЗ, ПТНЗ і ВНЗ, закладах позашкільної освіти на основі аналізу практичних проблем, обміну досвідом, здійснення відповідного психолого-педагогічного супроводу; 2) уведення медіаосвітньої складової у навчальні програми вищої школи і післядипломної освіти з гуманітарної підготовки фахівців усіх профілів; 3) розвиток матеріально-технічної бази всіх ланок медіаосвіти, оснащення мережі медіапедагогів передовими інформаційно-комунікаційними технологіями; 4) систематична співпраця освітян з медіавиробниками для подальшого розширення практики медіаосвіти, підготовки низки медіаосвітніх передач на телебаченні та радіо для різних аудиторій: дорослих, батьків, дітей різного віку; 5) розроблення прикладних науково-дослідних тем з питань підвищення ефективності медіаосвіти для забезпечення наукового супроводу її впровадження [4 : 18].

Розглянемо впровадження медіакомпоненту в освітній процес здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 061

Журналістика в Бердянському державному педагогічному університеті. Освітньо-професійна програма «спрямована на розвиток глибоких знань з теорії журналістики та соціальних комунікацій, навичок підготовки (написання та редагування) журналістських матеріалів для різних видів ЗМК (друкованих, радіо, телебачення, інтернет-ЗМІ, нових медіа), враховуючи їх специфіку, використання програмного забезпечення та технічного обладнання для провадження журналістської діяльності, вміння застосовувати набуті знання у практичній діяльності, а також формування критичного мислення та здатності до подальшого навчання» [10].

Медіаосвіта може бути інтегрованою з традиційними дисциплінами освітньо-професійної програми чи автономною (дисципліни за вибором здобувачів, факультативи тощо). Відповідно до освітньо-професійної програми «Журналістика» медіаосвітній складник наявний при вивченні таких обов'язкових компонентів: журналістський фах, редагування для журналістів, основи журналістики, теорія і методика журналістської творчості, історія журналістики, масова комунікація та інформація, міжнародна журналістика, нові медіа, журналістське розслідування тощо. Обов'язкові дисципліни медіакритика, верифікація та фактчек повністю підпорядковані основним цілям медіаосвіти. Зокрема, медіакритика дає уявлення про нову, специфічну сферу медіа діяльності, яка в останні роки набуває все більшої популярності і є цікавою не лише для професіоналів, а й для широкої аудиторії; метою її викладання є формування в здобувачів освіти навички критичного осмислення різного роду матеріалів у ЗМІ, об'єктивного їх оцінювання. Мета верифікації та фактчеку – опанування навичок критичного мислення та перевірки достовірності, надійності, правдивості інформації, а також поглиблене вивчення такого різновиду журналістського розслідування як фактчек – перевірки та викриття політичних маніпуляцій, популізму, фактичних спекуляцій на соціальних темах у риторичі спікерів, лідерів думок, політиків.

Розвиток медіаграмотності відбувається й через введення в освітній процес спеціально спрямованих дисциплін за вибором здобувачів освіти. Однією з таких є дисципліна «Критичне мислення», запропонована для вивчення не лише майбутнім журналістам, але й здобувачам інших спеціальностей. Завдяки вибору аудиторії, дисципліна «Критичне мислення» ввійшла в робочі навчальні плани спеціальності 061 Журналістика в 2021–2022 та 2022–2023 навчальному році. Зауважимо, що в 2021–2022 році цю дисципліну вивчали також здобувачі гуманітарно-економічного факультету.

Розвиток критичного мислення і є однією з основних цілей медіаосвіти. Як зауважують О. Нікітченко та О. Тарасова, критичне мислення – «це процес аналізу, синтезування й об'єднування оцінки достовірності (цінності) інформації; властивість сприймати ситуацію глобально, знаходити причини й альтернативи; здатність генерувати чи змінювати свою позицію на основі фактів й аргументів, коректно застосовувати отримані результати до проблем та ухвалювати зважені рішення – чому довіряти та що робити далі» [8 : 7].

Задля глибшого усвідомлення суті критичного мислення виділяють його основні характеристики:

- самостійність, індивідуальність;
- визначення проблеми як початковий етап мислення, що стимулює особистість до активних дій для розв'язання цієї проблеми / питання;
- ухвалення рішення як результат активних мисленневих дій;
- аргументація, обґрунтування;
- соціальність, оскільки доводити свою позицію можна тільки в процесі спілкування, диспуту, дискусії [8 : 8].

З метою поглиблення медіа знань, удосконалення наявних медіанавичок та набуття нових до уваги майбутніх журналістів 2–4 курсів у 2022–2023 році були запропоновані такі дисципліни за вибором: проблематика ЗМК, медіаграмотність, анатомія пропаганди, дискусійний клуб, блогінг, інформаційні війни, соціологія масової комунікації. Перші п'ять обрані здобувачами для вивчення.

Висновки. Отже, розвиток медіаосвіти та забезпечення її масового впровадження в закладах освіти є першочерговим завданням. Особливо це стосується освітнього процесу підготовки майбутніх фахівців у галузі журналістики, оскільки вони в подальшій професійній діяльності виявлятимуть свою компетентність на різноманітних медіаплатформах та створюватимуть достовірну та необхідну суспільству інформацію. Увагу потрібно також приділяти розвитку медіаграмотності здобувачів інших спеціальностей, які повинні адекватно сприймати й аналізувати медіаконтент, використовувати його задля в особистих та професійних цілях.

Література

1. Бобаль Н. Використання технологій розвитку критичного мислення у навчанні майбутніх журналістів роботі з інформацією. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. № 2. С. 83–89.
2. Головченко Г. Розвиток медіакомпетентності на робочому місці у США та Канаді. *Наукові записки БДПУ. Серія: Педагогічні науки*. Вип.2. Бердянськ : БДПУ, 2020.С. 39–49.
3. Задорожна Н. Т., Кузнєцова Т. В. Медіа-освіта. *Енциклопедія освіти*; Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. С. 481.
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьонової, М. М. Шлюсаревського. Київ, 2016. 20 с.
5. Литвин А. В., Робак В. Є. Завдання медіаосвіти в підготовці фахівців. *Наукові записки [Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка]. Серія : Педагогіка*. 2013. № 3. С. 31–37.
6. Медіаграмотність та критичне мислення на уроках суспільствознавства: посіб. для вчит. / Т. Бакка, О. Бурім, О. Волошенко, Р. Євтушенко, Т. Мелешенко, О. Мокрогуз ; за ред. В. Іванова, О. Волошенко. Київ : ЦВП, АУП, 2016. 243 с.
7. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / ред.-упор. В. Іванов, О. Волошенко ; за наук. ред. В. Різуна. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352 с.
8. Нікітченко О. С., Тарасова О. А. Формування навичок критичного мислення на уроках іноземної мови : навч.-практ. посіб. Харків : «Друкарня Мадрид», 2017. 104 с.
9. Онкович Г. В. Нові вектори розвитку сучасної медіаосвіти. *Журналістика. Філологія. Медіаосвіта* : зб. наук. пр. Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2014. С. 150–158.

10. Освітньо-професійна програма «Журналістика» першого рівня вищої освіти за спеціальністю 061 Журналістика галузі знань 06 Журналістика / гарант програми Ю. Мельнікова. Бердянськ : Бердянський державний педагогічний університет, 2021. URL: https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/061_Jurnalists.pdf (дата звернення:30.07.2022)
11. Потятинник Б. Масова журналістська освіта – а чому б ні? *Медіакритика*. 2005. Ч. 10. С. 7–10.
12. Тягло О. В. Критичне мислення: навч. посіб. Харків : Вид. група «Основа»: «Триада +», 2008. 192 с.

References

1. Bobal, N. (2014). *Vykorystannia tekhnolohii rozvytku krytychnoho myslennia u navchanni maibutnix zhurnalistiv roboti z informatsiieiu* [The use of technologies for the development of critical thinking in training future journalists to work with information]. *Pedahohika i psykhohohia profesiinoi osvity – Pedagogy and psychology of professional education*, 2, 83–89 [in Ukrainian].
2. Holovchenko, H. (2020). *Rozvytok mediakompetentnosti na robochomu misti u SSHA ta Kanadi* [Developing media literacy in the workplace in the United States and Canada]. *Naukovi zapysky BDPU. Serii: Pedahohichni nauky – Scientific notes of the BSPU. Series: Pedagogical sciences*. Berdiansk: BDPU, 2, 39–49 [in Ukrainian].
3. Zadorozhna, N. T., Kuznietsova, T. V. (2008). *Media-osvita* [Media education]. *Entsyklopediia osvity – Encyclopedia of education*. Kyiv : Yurinkom Inter, 481 [in Ukrainian].
4. Naidonova L. A., Sliusarevskiy M. M.(ed.) (2016). *Kontseptsiiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia)* [Concept of implementation of media education in Ukraine] (2016). Kyiv, 20 [in Ukrainian].
5. Lytvyn, A. V., Robak, V. Ye. (2013). *Zavdannia mediaosvity v pidhotovtsi fakhivtsiv* [Tasks of media education in the training of specialists]. *Naukovi zapysky [Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka]. Serii : Pedahohika – Scientific notes [Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk]. Series: Pedagogy*, 3, 31–37 [in Ukrainian].
6. Ivanov V., Volosheniuk O. (ed.) (2016). *Mediahramotnist ta krytychne myslennia na urokakh suspilstvoznavstva* [Media literacy and critical thinking in social studies classes]. Kyiv : TsVP, AUP. [in Ukrainian].
7. Rizun V. (ed.) (2012). *Mediaosvita ta mediahramotnist* [Media education and media literacy]: pidruchnyk. Kyiv : Tsentri vilnoi presy [in Ukrainian].
8. Nikitchenko, O. S., Tarasova, O. A. (2017). *Formuvannia navychok krytychnoho myslennia na urokakh inozemnoi movy* [Formation of critical thinking skills in foreign language lessons]: navch.-prakt. posib. Kharkiv : «Drukarnia Madryd» [in Ukrainian].
9. Onkovych, H. V. (2014). *Novi vektory rozvytku suchasnoi mediaosvity* [New vectors of development of modern media education]. *Zhurnalistyka. Filohohia. Mediaosvita – Journalism. Philology. Media education: zb. nauk. pr. Poltava : PNPU im. V. H. Korolenka*, 150–158 [in Ukrainian].
10. Melnikova Yu. (ed.) (2021). *Osvitno-profesiina prohrama «Zhurnalistyka» pershoho rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 061 Zhurnalistyka haluzi znan 06 Zhurnalistyka* [Educational and professional program «Journalism» of the first level of higher education, specialty 061 Journalism, field of knowledge 06 Journalism]. Berdiansk : BDPU. URL: https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/061_Jurnalists.pdf [in Ukrainian].
11. Potiatynnyk, B. (2005). *Masova zhurnalistska osvita – a chomu b ni?* [Mass journalism education – why not?]. *MediaKrytyka – Media criticism*, 10, 7–10 [in Ukrainian].

12. Tiahlo, O. V. (2008). *Krytychne myslennia* [Critical thinking]: navch. posib. Kharkiv : Vyd. hrupa «Osнова»: «Tryada +». [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті наголошено на необхідності медіаосвіти як невід'ємного компонента освітнього процесу, розширення її теоретичного та практичного потенціалу, затребуваності в сучасному суспільстві, зважаючи на специфіку інформаційного простору, у якому перебуває Україна, особливо в часи повномасштабної російсько-української війни. Описано рівень дослідження медіаосвіти на Заході та в Україні, проаналізовано різні дефініції цього поняття в сучасних українських наукових розвідках. Розглянуто вузьке та широке значення терміна: компонент навчання здобувачів середньої та вищої освіти в першому випадку та довгострокова суспільно-просвітницька діяльність без вікових обмежень. Приділено увагу Концепції впровадження медіаосвіти в Україні та її реалізації в державі загалом і в закладах вищої освіти зокрема. Схарактеризовано критичне мислення, розвиток якого є однією з основних цілей медіаосвіти.

Подано та аргументовано твердження про те, що представники професій, які безпосередньо пов'язані з медіа, а також здобувачі вищої освіти спеціальності Журналістика повинні займатися медіаосвітою на професійному рівні. Останнім варто розвивати медіакомпетентність у формальному освітньому середовищі. Додатково вони можуть поглиблювати наявні медіанавички у формі неформальної та інформальної освіти. Це ж саме стосується і представників педагогічних професій, тобто тих, завдяки яким провадиться медіаосвітня діяльність успішна робота у сфері більшості сучасних професій практично немислима без розвинених здібностей постійної самоосвіти протягом усього життя, зокрема й медіаосвіти

Визначено місце медіаосвітнього компоненту в процесі здобуття фахової вищої освіти. Його можна інтегрувати з традиційними дисциплінами освітньо-професійної програми чи вводити автономно (дисципліни за вибором здобувачів, факультативи тощо). Схарактеризовано етапи медіаосвіти, а також критерії розвитку медіакомпетентності молоді: понятійний, сенсорний, мотиваційний, оцінюючий, креативний (творчий).

Ключові слова: *медіаосвіта, медіакомпетентність, критичне мислення, вища освіта, журналістика.*